

ЛІЦЕЙ №10 М.КОВЕЛЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
«ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ»
8 КЛАС
17 год.

Розроблена відповідно до модельної навчальної програми
«Підприємництво та фінансова грамотність. 8–9 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(авт. Беспалко І. В., Войтицька Л. В., Тригуб О. В., Ролік В. А.)

Вчитель
Тищук Т.О.

2025

Навчальна програма «Підприємництво та фінансова грамотність» для 8 класу закладів загальної середньої освіти розроблена відповідно до вимог чинного Державного стандарту базової середньої освіти та модельної навчальної програми «Підприємництво та фінансова грамотність. 8–9 класи» (авт. Беспалко І. В., Войтицька Л. В., Тригуб О. В., Ролік В. А.)

Метою навчальної програми є формування фінансово-підприємницької культури підлітків, яка ґрунтується на високому рівні здобутих знань та практичних навичок в управлінні особистими фінансами та реалізації підприємницьких ідей.

Основні завдання програми:

- формувати свідоме та відповідальне ставлення до сфери особистих фінансів;
- формувати позитивне ставлення до грошей як необхідного ресурсу для досягнення фінансового добробуту та успішної самореалізації;
- набувати практичних навичок з постановки фінансових цілей, фінансового планування, бюджетування, заощадження та інвестування;
- розвивати критичне мислення та вміння приймати ефективні фінансові рішення;
- формувати розважливу та обачну поведінку у фінансовій та підприємницькій сферах, розвивати вміння управляти ризиками;
- здобувати практичний досвід у користуванні фінансовими послугами;
- формувати довіру до фінансової системи України;
- формувати належну культуру благодійності;
- розвивати вміння генерувати нові ідеї та реалізовувати їх на практиці;
- формувати комунікаційні навички та навички роботи в команді;
- набувати практичних навичок реалізації підприємницького проєкту.

Формування компетентності «підприємливість та фінансова грамотність» відповідає загальній меті базової середньої освіти, а саме розвитку природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального,

шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти ключова компетентність здобувача освіти «підприємливість та фінансова грамотність» передбачає ініціативність, спроможність використовувати можливості та реалізовувати ідеї, створювати цінності в будь-якій сфері життєдіяльності; здатність до активної участі в житті суспільства, керування власним життям і кар'єрою; уміння розв'язувати проблеми; готовність брати відповідальність за прийняті рішення; здатність працювати в команді для планування і реалізації проєктів, які мають культурну, суспільну або фінансову цінність, тощо.

Наскрізними вміннями, що формуються в межах ключових компетентностей, зокрема і в межах компетентності «підприємливість та фінансова грамотність», є:

1) *читати з розумінням*, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) в різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, уміння виявляти приховану й очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту, після його аналізу і добору контраргументів;

2) *висловлювати власну думку в усній і письмовій формі*, тобто словесно передавати власні думки, почуття, переконання, зважаючи на мету та учасників комунікації, обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії;

3) *критично і системно мислити*, що виявляється у визначенні характерних ознак явищ, подій, ідей, їх взаємозв'язків, умінні аналізувати та оцінювати доказовість і вагомість аргументів у судженнях, зважати на протилежні думки та контраргументи, розрізняти факти, їх інтерпретації, розпізнавати спроби маніпулювання даними, використовуючи різноманітні ресурси і способи оцінювання якості доказів, надійності джерел і достовірності інформації;

4) *логічно обґрунтовувати позицію* на рівні, що передбачає здатність висловлювати послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування у формі суджень і висновків, що є виявом власного ставлення до подій, явищ і процесів;

5) *діяти творчо*, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей, доброзичесне використання чужих ідей та їх доопрацювання, застосування власних знань для створення нових об'єктів, ідей, уміння випробовувати нові ідеї;

6) *виявляти ініціативу*, що передбачає активний пошук і пропонування рішень для вирішення проблем, активну участь у різних видах діяльності, їх ініціювання, прагнення до лідерства, уміння брати на себе відповідальність;

7) *конструктивно керувати емоціями*, що передбачає здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших, сприймати емоції без осуду, адекватно реагувати на конфліктні ситуації, розуміти, як емоції можуть допомагати та заважати в діяльності, налаштовуючи себе на пошук внутрішньої рівноваги, конструктивну комунікацію, зосередження уваги, продуктивну діяльність;

8) *оцінювати ризики*, що передбачає вміння розрізняти прийнятні й неприйнятні ризики, зважаючи на істотні фактори;

9) *приймати рішення*, що передбачає здатність обирати способи розв'язання проблем на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цілей з прогнозуванням та урахуванням можливих ризиків та наслідків;

10) *вирішувати проблеми*, що передбачає вміння аналізувати проблемні ситуації, формулювати проблеми, висувати гіпотези, практично їх перевіряти та обґрунтовувати, здобувати потрібні дані з надійних джерел, презентувати та аргументувати рішення;

11) *співпрацювати з іншими людьми*, що передбачає вміння обґрунтовувати переваги взаємодії під час спільної діяльності, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети.

Структура курсу. Навчальний курс «Підприємництво та фінансова грамотність» розрахований для учнів 8 класів. Навчальна програма курсу складається з 2 розділів, розташованих у логічній послідовності. До кожного розділу програми визначено навчальні цілі, досягнення яких передбачає успішне опанування здобувачами знань запропонованих тем.

Навчальний матеріал для 8 класу розрахований на 17 годин (0,5 год. на тиждень).

Навчальна програма для 8 класу передбачає опанування 2 розділів:

1) **«Формування фінансової культури»** – вивчення теми «Фінансовий добробут, фінансова стійкість і формування фінансової культури»;

2) *«Основи фінансової грамотності людини»* – вивчення таких тем: «Фінансове планування життя», «Основні правила заощаджень», «Банківський рахунок і платіжна картка. Оплата товарів і послуг», «Фінансове шахрайство та безпека», «Вибір особистої форми зайнятості», «Податкова культура», «Культура благодійності».

У першій частині курсу розглядаються загальні питання щодо визначення понять «фінансовий добробут» і «фінансова стійкість», а також дослідження рівня фінансової грамотності різних вікових груп населення України та формування фінансової культури людини і країни в цілому, що є взаємообумовленим процесом.

У другому розділі навчальні теми спрямовані на здобуття підлітками базових знань та навичок у сфері управління особистими фінансами.

У навчальній програмі прописано рекомендовані теми, які пропонується розглянути в межах зазначених розділів, та визначено кількість годин на їх вивчення, зазначено очікувані результати навчання, досягнення яких є обов'язковою умовою реалізації програми. Програма також містить перелік запропонованих видів навчальної діяльності.

Обов'язковою умовою для реалізації навчальної програми є використання на уроці практико орієнтованих завдань.

**Навчальний курс «Підприємництво та фінансова грамотність» для здобувачів знань 8–9 класів.
І частина (8 клас)**

17 год. 0,5 год. на тиждень

Очікувані результати навчання	Запропонований зміст курсу	Види навчальної діяльності
РОЗДІЛ І. ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ КУЛЬТУРИ (4 год)		
Цілі розділу: визначити та встановити взаємозв'язок між рівнем фінансової грамотності та фінансовим добробутом людини; з'ясувати вплив рівня фінансової грамотності на формування фінансової культури на особистісному та загальнонаціональному рівнях; спрямувати здобувачів знань на отримання знань і практичних навичок з основ фінансової грамотності та формування високої фінансової культури задля досягнення особистого та суспільного фінансового добробуту; сприяти формуванню та становленню сімейної фінансової культури в Україні.		
Тема 1. Фінансовий добробут, фінансова стійкість і формування фінансової культури (4 год)		
- встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4] - корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] - переконливо презентує свої (спільні) ідеї іншим особам у різний спосіб, зокрема з використанням цифрових засобів [9 СЗО 4.7.1-3] - пояснює вплив поведінки однієї особи на формування здоров'я, безпеки та добробуту суспільства [9 СЗО 3.3.1-1] - вирізняє чинники фінансового становища, які мають позитивний вплив на здоров'я і добробут [9 СЗО 4.9.2-7]	Чому важливо бути фінансово грамотними Мета, завдання, та структура курсу. Поняття «фінансова грамотність», «фінансова стійкість», «фінансовий добробут». Формування особистого фінансового добробуту. Взаємозалежність фінансового добробуту на особистому та загальнодержавному рівнях. Визначення власного рівня фінансової грамотності.	Завдання: Вибір характеристик стану фінансового добробуту людини. Робота в парах/групах: Розгляд запропонованих ситуацій. Тест на визначення рівня своєї фінансової грамотності. Робота з інформацією. Підготовка презентації.

- ощадно використовує ресурси, зважаючи на можливість повторного використання, ремонту і переробки [9 СЗО 4.5.1-1] - планує і за потреби обмежує використання ресурсів на різні періоди, враховуючи цілі сталого розвитку [9 СЗО 4.5.1-2] - аналізує вплив культури, мистецтва, народних традицій на формування власної безпеки, здоров'я, добробуту та безпеки, здоров'я, добробуту інших осіб [9 СЗО 3.3.1-4] - вибирає доцільні та ефективні навчальні засоби та стратегії, враховуючи особливості власного організму [9 СЗО 4.1.1-2]	Як підвищувати рівень фінансової культури Поняття «фінансова культура». Складові фінансової культури. Підвищення фінансової грамотності, як запорука забезпечення високої фінансової культури. Формування сімейної фінансової культури. Характеристика сучасної фінансової культури в Україні.	Робота в групі. Аналіз запропонованих життєвих ситуацій, обґрунтування власної позиції. Робота з інформацією. Розробка правил збереження ресурсів для вашого класу. Тест на визначення рівня особистої фінансової культури.
- демонструє модель безпечної поведінки відповідно до суспільних та особистих цінностей у соціальному та природному середовищі [9 СЗО 1.1.1-1] - приймає обґрунтовані рішення щодо можливостей використання та відновлення власних життєвих ресурсів [9 СЗО 2.3.1-3] - володіє техніками підтримки і відновлення життєвих ресурсів [9 СЗО 3.4.1-4] - визначає шлях до реалізації короткострокових цілей, розробляє план відповідно до своїх сильних сторін, інтересів і досвіду [9 СЗО 4.6.1-3] - визначає мотивацію власної діяльності, формулює мету і цілі діяльності [9 СЗО	Яка роль ресурсів людини в досягненні життєвого успіху Людський капітал: наявність матеріальних та нематеріальних ресурсів, їх ефективне використання. Результати дослідження з фінансової грамотності в Україні (2018, 2021 роки тощо).	Робота з термінами. Аналіз життєвих ситуацій. Вправа: «Рука ресурсів». Фронтальне обговорення проблемних запитань. Робота з таблицею: Класифікація ресурсів. Робота в групі. Робота з інформацією.

4.6.1-1] - активно шукає, порівнює і зіставляє різні джерела інформації, які допомагають зменшити ризики під час прийняття рішень щодо власного здоров'я і добробуту [9 СЗО 4.2.1-1] - визначає наслідки соціальних впливів на прийняття рішення щодо власного здоров'я, безпеки, добробуту та здоров'я, безпеки, добробуту інших осіб (реклама, вплив інших осіб, медійна інформація тощо) [9 СЗО 2.2.1-5] - доводить переваги здорового способу життя для збереження здоров'я та особистого добробуту [9 СЗО 3.1.1-1] - визначає пріоритети в різних сферах власної навчальної діяльності, раціонально розподіляючи власні інтелектуальні, фізичні, емоційні та інші ресурси для забезпечення поступу в навчанні [9 СЗО 4.1.1-1] - моделює нові можливості власного розвитку з урахуванням труднощів і невдач [9 СЗО 4.3.1-4]		
- розробляє план власних дій, визначає мотивацію, фіксує результати, адекватно оцінює свої сили, формує корисні звички через систематичність повторення [9 СЗО 4.3.1-2] - реалізує в законний спосіб власні потреби	Мій перший підприємницький проєкт (урок-практикум)	Обговорення: Як таланти і здібності можна конвертувати в гроші? Робота з інформацією. Історії успіху. Розробка проєкту. Представлення проєкту (захист)

та інтереси, враховуючи свої можливості виявляючи наполегливість [9 СЗО 4.3.1-1] - активно шукає, порівнює і зіставляє різні джерела інформації, які допомагають зменшити ризики під час прийняття рішень щодо власного здоров'я і добробуту [9 СЗО 4.2.1-1] - оцінює свої сильні сторони (зокрема, таланти, здібності) та слабкі сторони, використовує власний навчальний потенціал без шкоди для здоров'я [9 СЗО 4.1.1-3] - обирає здорові альтернативи для досягнення успіху, виявляє ресурси і можливості для їх реалізації [9 СЗО 3.4.1-2] - переконливо презентує свої (спільні) ідеї іншим особам у різний спосіб, зокрема з використанням цифрових засобів [9 СЗО 4.7.1-3] - вибирає рішення з позиції їх впливу на формування безпеки, здоров'я і добробуту [9 СЗО 3.1.1-4] - використовує активне слухання під час комунікації; виявляє здатність зрозуміти стан і наміри співрозмовника [9 СЗО 4.4.1-2]		
РОЗДІЛ II. ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ЛЮДИНИ (13 год)		
Цілі розділу: визначити та розглянути основні складові фінансової грамотності людини; зосередити увагу на важливості обов'язкового фінансового планування в досягненні фінансового добробуту; розглянути найпоширеніші схеми фінансового шахрайства стосовно споживачів фінансових послуг; сприяти ефективному вибору особистої форми зайнятості здобувачів освіти в майбутньому; формувати свідому культуру благодійності як невід'ємну частину фінансового життя людини.		
Тема 1. Фінансове планування життя (3 год)		

- встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4] - корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] - обґрунтовує наслідки і шкідливість маніпулятивних та інших небезпечних стосунків для фізичного та емоційного здоров'я [9 СЗО 2.2.1-4] - розуміє наслідки запозичень і заборгованості для досягнення фінансових цілей [9 СЗО 4.9.2-3] - обґрунтовує індикатори для оцінки фінансового здоров'я [9 СЗО 4.9.2-6]	Як досягти фінансової свободи та жити без боргів Рівні фінансового забезпечення життя людини [фінансова залежність (наприклад, неповнолітніх дітей від батьків), фінансова незалежність, фінансова свобода]. Активний та пасивний доходи. Активи та пасиви, види доходів, витрат у фінансовому житті людини. Борги: види, наслідки та шляхи повернення позичених коштів.	Робота з таблицею: Порівняння активного і пасивного доходу. Робота в групі. Розгляд змодельованих ситуацій та визначення активного та пасивного доходів. Робота з термінами і поняттями. Заповнення таблиці: Аналіз своїх витрат та доходів за останній місяць. Аналіз змодельованих життєвих ситуацій і знаходження шляхів їх розв'язання. Створення емблеми/символу уроку.
критично оцінює надмірність потреб і перебільшене споживання [9 СЗО 4.5.1-3] - встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4] - корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] - переконливо презентує свої (спільні) ідеї іншим особам у різний спосіб, зокрема з використанням цифрових засобів [9 СЗО 4.7.1-3]	Як постановка цілей визначає успіх у житті Бажання та потреби: ефективне співвідношення. Фінансова ціль та її види. Постановка фінансових цілей та шляхи їх досягнення. SMART-цілі. Фінансове планування (загальна характеристика фінансового плану життя).	Робота з пірамідою Маслоу. Робота з інформацією. Порівняння понять «потреби» і «бажання». Робота в групі. Гра «Магазин: Бажання проти Потреб». Аналіз змодельованих життєвих ситуацій та прийняття рішення. Завдання: Визначення власних фінансових цілей. Робота в групі з інформацією. Приймаємо рішення. «Подорож мрії».

- вибирає доцільні (ефективні) стратегії прийняття рішень з користю для власної безпеки і безпеки інших осіб, здоров'я та добробуту [9 СЗО 2.3.1-1] - свідомо обирає послідовність дій щодо реалізації фінансових цілей [9 СЗО 4.9.2-1]		
- володіє інструментами планування та контролю доходів і витрат [9 СЗО 4.9.2-2] - встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4] - корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] - планує витрати родини (свої) для підтримання здоров'я, безпеки і добробуту [9 СЗО 4.6.1-2] - переконливо презентує свої (спільні) ідеї іншим особам у різний спосіб, зокрема з використанням цифрових засобів [9 СЗО 4.7.1-3] - керує власною поведінкою для збереження здоров'я та добробуту (власного та інших осіб) [9 СЗО 2.4.1-5] - застосовує формули, графічні та статистичні методи, розрахунки, моделі для експрес-оцінки і моніторингу стану здоров'я, розуміння соціальних явищ,	Сімейний бюджет: як управляти ним у сучасному суспільстві Особистий бюджет (види доходів та витрат). Методи складання особистого бюджету. Види сімейного бюджету (окремий, спільний, змішаний).	Робота з поняттями «особистий» та «сімейний» бюджети; Робота в групі. Практична робота: здійснення планування бюджету за наведеним прикладом.

вирішення побутових питань і життєвих ситуацій [9 СЗО 3.1.1-3]		
Тема 2. Основні правила заощаджень (2 год)		
- встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4] - корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] - визначає потребу витрат часу на різні види діяльності [9 СЗО 4.6.1-4] - використовує свій і чужий позитивний досвід [9 СЗО 4.3.1-3] - переконливо презентує свої (спільні) ідеї іншим особам у різний спосіб, зокрема з використанням цифрових засобів [9 СЗО 4.7.1-3]	Як почати заощаджувати: перші кроки Поняття «заощадження», «ощадливість», «сталий розвиток» та «екологічна безпека». Види та методи фінансових заощаджень. Поняття та функції фінансової «подушки безпеки».	Робота з інформацією «заощадження», «ощадливість», «сталий розвиток», «екологічна безпека»; Робота в групі/парі: Опитування «виявлення мотивів до заощадження». Розв'язування практичних задач із заощадження: Похід в магазин, Екологічний аудит. Практична робота: Формування бюджету. Робота з інформацією: функції фінансової подушки.
- демонструє модель безпечної поведінки відповідно до суспільних та особистих цінностей у соціальному та природному середовищі [9 СЗО 1.1.1-1] - визначає потребу витрат часу на різні види діяльності [9 СЗО 4.6.1-4] - використовує свій і чужий позитивний досвід [9 СЗО 4.3.1-3]	Як ефективно керувати особистими фінансами та заощадженнями Розумна ощадлива поведінка – запорука власного фінансового добробуту та фінансової стійкості. Формування особистої культури заощаджень. Налаштування та використання послуги «Мобільні заощадження».	Моделюємо ситуацію: приклади ощадливої поведінки. Практична справа: Накопичення особистих заощаджень. Завдання для формування культури заощаджень. Моделювання ситуацій: несподівані витрати, накопичення на пенсію. Робота в парі: знайомство з мобільними додатками.

Тема 3. Банківський рахунок і платіжна картка. Оплата товарів і послуг (2 год)

- обирає з-поміж альтернативних варіантів оптимальні способи розв'язання проблем [9 СЗО 3.1.1-2] - встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4] - корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] відстоює право кожного на особистий простір, визнає приватність інших осіб [9 СЗО 1.2.1-3] - аналізує, використовує нормативно-правові документи щодо безпеки, здоров'я та добробуту, робить висновки, обґрунтовує відповідальність за порушення визначених у цих документах норм [9 СЗО 1.1.1-4]	Що таке банківський рахунок, банківська картка та навіщо вони людям Поняття «банківський рахунок», його функція та види. Правила відкриття банківського рахунку. Що таке IBAN, його характеристика. Види та функції платіжних карток. Елементи (основні дані) платіжної картки.	<i>Розв'язування завдань</i> на розуміння функцій банківських рахунків, з'ясування відмінностей між банківським рахунком і номером платіжної картки; <i>Обговорення:</i> Які існують альтернативи банкам? <i>Моделювання ситуацій.</i> Обираємо банківську картку. <i>Розв'язуємо проблему.</i> Яку картку обрати для подорожей? <i>Робота з таблицею.</i> Переваги та недоліки банківських платіжних карток. <i>Робота в групі.</i> Переваги і недоліки використання банківських платіжних карток. <i>Екскурсія до банку</i> (за можливості).
- діє за стандартними моделями в разі виникнення небезпеки певного характеру [9 СЗО 2.4.1-4] - використовує свій і чужий позитивний досвід [9 СЗО 4.3.1-3] - обирає з-поміж альтернативних варіантів оптимальні способи розв'язання проблем [9 СЗО 3.1.1-2] - встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4]	Ера цифрового банкінгу: які технології змінили банківську індустрію Порядок оформлення платіжної картки. Використання фізичної та віртуальної платіжних карток. Поняття «цифрова фінансова грамотність» та «цифрові фінансові послуги». Інтернет-банкінг. Види популярних платіжних систем в Україні: VISA, MasterCard, ПРОСТІР, їх загальна характеристика.	Завдання: Наведення власних прикладів використання фізичної та віртуальної картки. Обговорення щодо використання віртуальних карток. Розв'язування проблеми. Який гаманець обрати? Робота в групі. Визначаємо, який спосіб оплати обрати. Приймаємо рішення. Обираємо картку для здійснення фінансових операцій.

- корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] - визначає особливості поведінки в безпечних і небезпечних життєвих ситуаціях [9 СЗО 3.3.1-3] - переконливо презентує свої (спільні) ідеї іншим особам у різний спосіб, зокрема з використанням цифрових засобів [9 СЗО 4.7.1-3]		Моделюємо ситуацію. Обираємо платіжну систему для здійснення покупок.
Тема 4. Фінансове шахрайство та безпека (1 год)		
- обирає з-поміж альтернативних варіантів оптимальні способи розв’язання проблем [9 СЗО 3.1.1-2] - встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4] - корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] - визначає особливості поведінки в безпечних і небезпечних життєвих ситуаціях [9 СЗО 3.3.1-3] - досліджує і пояснює зміни власного емоційного стану та емоційного стану інших осіб [9 СЗО 3.2.1-3]	Як не стати жертвою шахраїв Поняття «фінансове шахрайство». Основні види фінансового шахрайства. Платіжна безпека: основні правила безпеки використання платіжних карток та розрахунків. Обачна фінансова поведінка.	<i>Моделювання ситуацій</i> з можливими видами шахрайства. Робота з інформацією. Опрацювання текстів і прийняття рішення. Прийняття рішення. «Детектив спаму». Робота в групі. Практичний кейс «Вигідна пропозиція». Обговорюємо. Чому люди часто ведуться на шахрайські схеми. Онлайн-тест.

- діє за стандартними моделями в разі виникнення небезпеки певного характеру [9 СЗО 2.4.1-4] - дотримується правил безпечних стосунків під час міжособистісного спілкування [9 СЗО 2.4.1-2] - складає алгоритм дій у небезпечних ситуаціях на основі знань і власного досвіду [9 СЗО 1.1.1-2] - користується попередженнями та інструкціями про безпеку [9 СЗО 1.1.1-3] - уникає небезпечного/шкідливого контенту [9 СЗО 4.2.1-2] - виробляє критерії оцінки контенту на основі знань і власного життєвого досвіду [9 СЗО 4.2.1-3] - поводить впевнено, здійснюючи самоконтроль у конфліктних і небезпечних життєвих ситуаціях [9 СЗО 1.3.2-2] - використовує протоколи реагування в небезпечних ситуаціях [9 СЗО 2.4.1-1]		
Тема 5. Вибір особистої форми зайнятості (1 год)		
- обирає з-поміж альтернативних варіантів оптимальні способи розв'язання проблем [9 СЗО 3.1.1-2] - встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4] - корегує власні цілі, зважаючи на цілі та	Що потрібно враховувати при виборі особистої форми зайнятості Форми зайнятості та їх особливості. Поняття «найманий працівник», «фрілансер», «підприємець», «бізнесмен», «інвестор». Порівняльна характеристика найманого працівника та підприємця.	<i>Робота зі словником</i> термінів. <i>Порівняння</i> різних форм зайнятості. <i>Порівняння режиму дня</i> найманого працівника та підприємця. <i>Розв'язування завдань</i> <i>Тест</i> на визначення здібностей до підприємництва.

інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] - досліджує і пояснює зміни власного емоційного стану та емоційного стану інших осіб [9 СЗО 3.2.1-3] - дотримується правил безпечних стосунків під час міжособистісного спілкування [9 СЗО 2.4.1-2] - аналізує інформацію щодо професій та їх здобуття [9 СЗО 4.1.1-5] - відстоює право кожної людини на індивідуальне (відмінне від інших) сприйняття дійсності [9 СЗО 1.2.1-1] - застосовує прийоми активного слухання, надання зворотного зв'язку, невербальної підтримки, фокусування уваги на ресурсах тощо для вирішення конфліктної ситуації [9 СЗО 1.3.2-1] - обирає і допомагає іншим обрати ефективну стратегію поведінки в конфліктній ситуації [9 СЗО 1.3.2-3] - обирає доцільну стратегію поведінки в конфлікті [9 СЗО 4.4.1-4] - визначає рівень імовірних ризиків у ситуаціях міжособистісного спілкування [9 СЗО 2.1.1-4] - створює власний гнучкий план	Вибір особистої форми зайнятості через аналіз власних потреб, здібностей та наявності ресурсів (зокрема, фінансових).	Робота в групі. Розгляд і аналіз життєвих ситуацій. Моделювання ситуацій щодо прийняття правильних рішень. Розв'язання проблеми (техніка мінімедитації). Робота з інформацією на визначення форми зайнятості. Прийняття рішення. Метод «5 чому». Екскурсія до центру зайнятості (за можливості).
---	--	--

професійного майбутнього [9 СЗО 4.6.2-1] - демонструє свідоме використання етичних норм, враховуючи індивідуальні цінності інших осіб [9 СЗО 4.8.1-1] - обґрунтовує взаємозв'язок між професійним, особистим і сімейним майбутнім [9 СЗО 4.6.2-2]		
	Тема 6. Податкова культура (2 год)	
- обирає з-поміж альтернативних варіантів оптимальні способи розв'язання проблем [9 СЗО 3.1.1-2] - пояснює прості економічні концепції (податки)[9 СЗО 4.9.1-1] - обирає модель поведінки, безпечної для здоров'я і добробуту, що приносить користь і задоволення [9 СЗО 3.4.1-1] - обирає модель поведінки, безпечної для здоров'я і добробуту, що приносить користь і задоволення [9 СЗО 3.4.1-1]	Чому потрібно платити податки Суспільні блага та роль податків у їх формуванні. Історія виникнення податків. Податки в різних країнах світу (цікаві факти). Податкова система України та податкова культура українців.	<i>Моделювання ситуацій.</i> <i>Обговорення історії</i> виникнення податків. <i>Рольова гра.</i> Сплата податків у країні Х. <i>Прийняття рішення</i> для податкової системи країни Х. <i>Розв'язання завдань</i> щодо податкової системи України. <i>Робота з інформацією</i> (статистичними даними). <i>Розв'язання проблеми щодо</i> низького рівня добровільної сплати податків в Україні.
- обирає з-поміж альтернативних варіантів оптимальні способи розв'язання проблем [9 СЗО 3.1.1-2] - встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4] - корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1]	Як обраховуються податки та які наслідки їх несплати Поняття «об'єкт оподаткування», «ставка податку», «податковий період». Основні види загальнодержавних та місцевих податків та зборів. Податкові знижки. Відповідальність за несплату податків.	<i>Моделювання</i> життєвої ситуації щодо сплати податків. <i>Завдання</i> на розрахування податків. <i>Обговорення</i> функцій податків. <i>Складання задачі</i> та пошук шляхів її розв'язання. <i>Прийняття рішення:</i> «Вибір податкової знижки». <i>Мінідебати в групі</i> про наслідки несплати податків. <i>Розв'язання</i> змодельованої ситуації.

- дотримується правил безпечних стосунків під час міжособистісного спілкування [9 СЗО 2.4.1-2] - оцінює ймовірність ризику виникнення небезпечної ситуації внаслідок власної діяльності [9 СЗО 2.1.1-2] - прогнозує наслідки зміни соціального оточення [9 СЗО 2.2.1-3] - обґрунтовує наслідки і шкідливість маніпулятивних та інших небезпечних стосунків для фізичного та емоційного здоров'я [9 СЗО 2.2.1-4] - застосовує формули, графічні та статистичні методи, розрахунки, моделі для експрес-оцінки і моніторингу стану здоров'я, розуміння соціальних явищ, вирішення побутових питань і життєвих ситуацій [9 СЗО 3.1.1-3]		Екскурсія до податкової інспекції (за можливості).
Тема 7. Культура благодійності (1 год)		
- обирає з-поміж альтернативних варіантів оптимальні способи розв'язання проблем [9 СЗО 3.1.1-2] - визначає способи доброчинної діяльності [9 СЗО 4.10.1-1] - обґрунтовує сутність волонтерської діяльності [9 СЗО 4.10.1-2] - пояснює значення волонтерського руху в Україні [9 СЗО 4.10.1-3]	Новий стиль життя - сила доброти: як благодійність змінює світ Роль та значення благодійності. Види благодійної діяльності. Світовий досвід благодійництва. Розвиток благодійності та волонтерського руху в Україні. Як відрізнити благодійництво від шахрайства? Формування особистої та суспільної культури благодійності.	Розповіді про благодійність в Україні. Виконання завдань на пояснення принципів благодійності. Наведення прикладів волонтерства та благодійності. Дебати на тему: Чи повинні великі корпорації бути зобов'язані займатися благодійністю? Робота в групі. Створення слогану та логотипу благодійного фонду. Порівняння благодійництва і шахрайства.

- встановлює емоційний контакт у групі [9 СЗО 4.7.1-4] - корегує власні цілі, зважаючи на цілі та інтереси групи [9 СЗО 4.7.1-5] - виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] - дотримується правил безпечних стосунків під час міжособистісного спілкування [9 СЗО 2.4.1-2] - визначає потребу витрат часу на різні види діяльності [9 СЗО 4.6.1-4] - обирає здорові альтернативи для досягнення успіху, виявляє ресурси і можливості для їх реалізації [9 СЗО 3.4.1-2] - конструктивно спілкується в різних життєвих ситуаціях, що стосуються здоров'я, безпеки та добробуту [9 СЗО 4.4.1-1]		<i>Робота із запропонованими сценаріями з метою розрізнення благодійництва і шахрайства.</i>
Урок узагальнення (1 год)		
- виявляє ініціативу і координує роботу групи для досягнення визначеного результату [9 СЗО 4.7.1-1] - дотримується правил безпечних стосунків під час міжособистісного спілкування [9 СЗО 2.4.1-2] - визначає потребу витрат часу на різні види діяльності [9 СЗО 4.6.1-4] - обирає з-поміж альтернативних варіантів оптимальні способи розв'язання проблем [9 СЗО 3.1.1-2]	Експертиза фінансової грамотності	<i>Повторення термінів і понять, розв'язування завдань, вправ тощо</i>

- визначає способи доброчинної діяльності [9 СЗО 4.10.1-1] - відстоює право кожної людини на індивідуальне (відмінне від інших) сприйняття дійсності [9 СЗО 1.2.1-1]		
---	--	--